

ETKİLİ ÖĞRETMENLİK İLE İLGİLİ OKUL YÖNETİCİLERİNİN BAKIŞ AÇILARININ İNCELENMESİ

EXAMINATION OF SCHOOL HEADQUARTERS' PERSPECTIVES ON EFFECTIVE TEACHING

Mürsel BALCI

Öğretmen; MEB; murselbalci2@gmail.com; <https://orcid.org/0009-0000-7349-605X>

Mehmet CÜNEDİOĞLU

Öğretmen; MEB; tomruksuyuaturkoo@gmail.com; <https://orcid.org/0009-0000-5151-136X>

Tahsin BEYAZIT

Öğretmen; MEB; tahsinbeyazit@hotmail.com; <https://orcid.org/0009-0005-5886-4463>

Şenol KÖR

Öğretmen; MEB; senol-kor@hotmail.com; <https://orcid.org/0009-0006-4538-2198>

Hasan KAPİ

Öğretmen; MEB; hasankapi20@gmail.com; <https://orcid.org/0009-0008-3014-5784>

Durmuş ÖZYURT

Öğretmen; MEB; ozyurt05@hotmail.com; <https://orcid.org/0009-0007-3944-5241>

ÖZET

Eğitim; toplumların iyileşmesi ve gelişmesi için içerisinde öğrenci, öğretmen, yönetici, veli ve yardımcı personelleri barındıran açık bir sistemdir. Bu paydaşlarla birlikte sistemin tüm parçaları ancak etkili ve uyumlu çalışabilirse, hedeflerine en hızlı şekilde ulaşabilir. Bu sistemde okulların misyon ve vizyonunu gerçekleştirebilmesi için en önemli paydaşlardan biri olan öğretmen ve öğrenciler, eğitim hedeflerinin gerçekleştirilmesi için kuşkusuz en etkili olan faktörleridir. Bu çalışma farklı eğitim kademelerinde (anasınıfı-ilkokul-ortaokul-lise) yöneticilerinin etkili öğretmen tanımına ve özelliklerine ilişkin görüşlerini ortaya koymak amacıyla yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu 20 okul yöneticisi oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, çalışma grubunda yer alan yöneticiler için iki soru içeren aynı zamanda kademe, cinsiyet ve de okul türünün belirtildiği bir form hazırlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Farklı kültür ve farklı coğrafi bölgelerden görüşleri alınan yöneticilerin ortak görüş olarak öğretmenlerin kendilerini sürekli güncellemeleri, çağa ayak uydurmaları, adaletli ve iletişime açık olmaları, görüşü hâkim kılınmıştır. Diğer bir ortak görüşte öğrenci- öğretmen ilişkilerinde pedagojik yaklaşım ve uygulamaların gerçekleştirilmesidir. Bu çalışma yapılan görüşmeler ışığında değerlendirilip yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yönetici, Etkili Öğretmen, Öğretmenlik Mesleği, İyi Öğretmen.

ABSTRACT

Education; It is an open system that includes students, teachers, administrators, parents and auxiliary personnel for the healing and development of societies. Only if all parts of the system can

work effectively and harmoniously together with these stakeholders can they reach their goals in the fastest way possible. In this system, teachers and students, who are one of the most important stakeholders for schools to realize their mission and vision, are undoubtedly the most effective factors for the realization of educational goals. This study was carried out in order to reveal the opinions of administrators at different education levels (kindergarten-primary school-middle school-high school) on the definition and characteristics of effective teachers. The study group of the research consists of 20 school administrators. As a data collection tool in the research, a form containing two questions was prepared for the administrators in the study group, as well as stating the level, gender and school type. Qualitative research method was used in the research. The opinions of the administrators, whose opinions were taken from different cultures and different geographical regions, were dominated by the view that teachers should constantly update themselves, keep up with the times, be fair and open to communication. Another common view is the implementation of pedagogical approaches and practices in student-teacher relations. This study was evaluated and interpreted in the light of the interviews.

Keywords: Administrator, Effective Teacher, Teaching Profession, Good Teacher.

1. GİRİŞ

Gelişmiş ülkelerin ekonomik, siyasal ve kültürel değerlerine baktığımız zaman bu ülkelerin eğitimde oldukça gelişmiş ve ilerde olduklarını görüyoruz. Buradan anlıyoruz ki ülkelerin gelişmişlik düzeyleri eğitimle oldukça yakından ilgili. Eğitim açık bir sistemdir. Bu sistemin içerisinde öğretmen, öğrenci, yönetici, veli ve yardımcı personel bulunmaktadır. Bu sistemi ayakta tutan ve ileriye taşıyan en önemli öge ise kuşkusuz öğretmendir. Öğretmenin niteliği, eğitimin niteliğinin en temel belirleyicisidir. Son yıllarda gelişmiş veya gelişmekte olan ülkeler eğitim sistemlerini geliştirmek için yaptıkları çalışmaların temeline öğretmenleri oturtmuştur.

Ülkelerin nitelikli insan gücü elde etmesinde, ekonomik kalkınmasında, toplumda barışın ve huzurun sağlanmasında, eğitilmiş bireyler oluşmasında, toplumun sosyal ve kültürel değerlerinin yeni nesillere aktarılmasında öğretmenlerin çok büyük rollerinin olduğu düşünülmektedir (Özden, 1999).

Eğitimin amacı, bireyi içinde bulunduğu topluma ve çağdaş dünyaya uyumlu hale getirmektir. Bu amacı gerçekleştirmek için de eğitim bireyi, gelişen dünyanın gerektirdiği bilgi ve becerilere sahip bireyler olarak yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Yine farklı bir ifadeyle, dünyadaki değişim ve gelişmelere ayak uydurabilen ve bu gelişmelere katkıda bulunabilen bireyler olarak yetiştirilmelidir. Bu bireyler, iyi bir eğitim sistemi ve nitelikli bir öğretmen ile sağlanır (Çelikten, Şanal ve Yeni, 2005).

Öğretmenin, öğrenme-öğretme süreci üzerindeki etkisi çok yönlüdür. Öğretim ortamını düzenleyen ya da öğretim sürecini planlayan ve gerçekleştiren, öğrencinin zihinsel, duygusal ve toplumsal gelişimini destekleyen bir birey olarak öğretmen, öğretim sürecinin etkililiğini sağlamakta önemli bir ögedir (Durmuşçelebi vd., 2016). Etkili öğretmen özelliklerine ilişkin araştırmalarda çok farklı sınıflamalarla karşılaşılabilir. Sınıflamaların bazıları etkili öğretmen özelliklerini, sınıf içi ve sınıf dışı öğretmen özellikleri olarak toplarken, bazı araştırmalarda sınıflamalar öğretmenin mesleki bilgi ve becerileri, sınıf düzenini sağlama, öğretim stili, sınıfta yarattığı duygusal ortam, öğrencilerle ilişkileri, öğretmenin kişilik özellikleri ve tutumuna göre sınıflandırılmıştır (Açıkgöz, 2000).

Öğretmenlik mesleği ile ilgili alan yazında (EC., 2006; Akpınar, Turan ve Tekataş, 2004; Balcı, 2011; Şişman, 2011; Yetim ve Göktaş, 2004; Ubuz ve Sarı, 2009; Köksal, 2008; Arslan ve Özpınar, 2008), etkili bir öğretmenlik için, öğretmenin öğretmen olarak yetiştiği alanla ilgili yeterli bilgi birikimine sahip olması, öğretmenlik meslek formasyonunu kazanması, öğretmenlikle ilgili becerilerle donanmış olması gerektiği belirtilmiştir.

Etkili öğretmen standartlarından net bir şekilde bahsetmek henüz mümkün olmasa da birçok eğitimci tarafından kabul edilen ve bir öğretmende bulunması gereken en önemli kişilik özellikleri aşağıda maddeler halinde özetlenmeye çalışılmıştır. Çelikten, Şanal ve Yeni'ye (2005) göre iyi bir öğretmende bulunması gereken özellikler:

- Öğrencilere karşı anlayışlı ve tarafsız olma,
- Öğrencilerin beklentilerini karşılayabilme,
- Öğrencilerin ihtiyaçlarını önemseme,
- Eğitimde bilimsel yöntemleri kullanabilme,
- Eğitimde bireysel farklılıklara karşı kendini eğitebilme,
- Yeniliğe ve gelişime sürekli açık olup teknolojiyi kullanabilme,
- Toplumsal değişimlere ayak uydurabilme,
- Eğitim teknolojisi konusundaki gelişmeleri sürekli takip edebilme ve kendini geliştirebilme.

Shulman (1986) etkili veya profesyonel anlamda bir öğretmende olması gereken yedi özelliğe vurgu yapmıştır. Bunlar;

- 1) İçerik bilgisi.
- 2) Genel pedagoji bilgisi.
- 3) Öğretim programı bilgisi.
- 4) Pedagojik içerik bilgisi.
- 5) Öğrenenlerin özelliklerine dair bilgi.
- 6) Eğitimsel bağlam bilgisi.
- 7) Eğitim amaçları, değerleri ve bunların felsefi ve tarihsel gerekçelerinin bilgisi.

2000'li yılların başlarından itibaren öğretmen yeterlikleri konuları ülkemizde tartışılmaya başlanmıştır. MEB Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Müdürlüğü tarafından ilk olarak 2004 yılında, daha sonra güncellenerek 2017 yılında yayınlanan Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri, “mesleki bilgi”, “mesleki beceri”, “tutum ve değerler” olmak üzere üç yeterlik alanıyla ve bunların alt başlıklarında bulunan 11 yeterlik alanı bulunmaktadır (MEB, 2017).

Dilekmen (2008) “*Etkili Eğitim için Etkili Öğretmenlik*” konulu araştırmasında, son zamanlarda eğitim sisteminde son derece önemli olan etkili öğretmenlik konusunu ele almıştır. Araştırmasında, literatür taraması yapılarak etkili öğretmenlik konusu ile ilgili araştırma bulgularına yer vermiştir. Dilekmen çalışmasında, ülkelerin gelişme ve ilerleme yolundaki en önemli etkenin insan ve insanın eğitimi olduğunu açıklamış, insanın eğitilmesindeki en önemli unsurun ise öğretmen olduğunu belirtmiştir. Dilekmen araştırmasında, öğretmenin verimliliğini artıran en önemli etkenlerden birisi olarak olumlu öğrenme ortamı; olumlu öğrenme ortamında da kendisi olma, ödüllendirme, kabul etme, empati kurarak öğrenciyi anlama gibi etkili öğretmen özelliklerini ortaya koymaktadır.

Kızıltepe (2002) “İyi ve Etkili Öğretmen” adlı çalışmasında öğretmenin değişim ve gelişim taraftarı olması gerektiğini, olumlu, esnek ve demokratik davranışlar sergilemesi gerektiğini, öğrencilerine hem ayrı ayrı hem de bütünsel olarak hitap edebilmesi iyi öğretmen özelliklerinden bazıları olduğunu açıklıyor. Yine öğretmenlerin katı ve sert davranışlar sergilememesi gerektiğini, samimi ve insancıl davranışları gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca öğretmenlerin derse hazırlıklı gelmeleri anlatacakları konular hakkında ki kavram ve işlemleri bilecek entelektüel özelliklere sahip olması gerektiğini açıklıyor.

Bütün bu araştırmalardan ve açıklamalardan yola çıkarak, etkili öğretmenin birçok özelliğe sahip olması gerektiği görülmektedir. Eğitim sisteminin hedeflerini gerçekleştirme zemini olan

okullarda amaçlara ulaşabilmek için öğretmen etkililiğinin önemi görülmektedir. Eğitim sisteminin gelişmesi ve nitelikli insan yetiştirilmesinde etkili öğretmen önemli bir rol oynamaktadır. Bilim ve teknolojinin hızla geliştiği yirmi birinci yüzyılın başarılarını yaşadığımız bu günlerde eğitim sistemindeki gelişme ve beklentiler de aynı hızda değişmekte ve sürekli yenilenmektedir. İnsanların artık etkili okul ve etkili öğretmenleri tercih etmesi öğretmenin eğitim sistemindeki rolünü her geçen gün daha fazla ön plana çıkarmıştır. Etkili öğretmen ile ilgili şüana kadar yapılan araştırmalarda genellikle öğretmenlerin ne tür özelliklere sahip olmaları gerektiği üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu özelliklerden hangisinin daha önemli ya da etkili olduğu konusunda özelliklerin sıralama yapıldığı bir çalışma görülmemiştir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada, etkili öğretmen özelliklerinin neler olduğu, okul yöneticilerinin görüşlerinden yola çıkılarak belirlenmesi amaçlanmaktadır. Belirtilen amaç çerçevesinde araştırmanın temel problem cümlesi “Etkili öğretmen özellikleri konusunda okul yöneticilerinin görüşleri nelerdir?” şeklindedir. Belirtilen problem cümlesi çerçevesinde araştırmada iki alt probleme yanıt aranmıştır:

- Okul yöneticilerinin görüşlerine göre etkili öğretmenin mesleki özellikleri nelerdir?
- Okul yöneticilerinin görüşlerine göre etkili öğretmenin kişisel özellikleri nelerdir?

2.YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Çalışmada nitel araştırma desenlerinden olgu bilim deseni kullanılmıştır. Olgu bilim deseni farkında olduğumuz fakat derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu kapsamda araştırmada etkili öğretmen özelliklerinin neler olduğu okul yöneticilerinin görüşlerinden yola çıkılarak incelenmiştir. Araştırma sonucunda ortaya çıkan etkili öğretmenlerin özelliklerine ilişkin olgular sunulmuştur.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın katılımcıları, çeşitli eğitim kademelerinde aktif olarak yöneticilik yapan 20 okul yöneticisinden oluşmaktadır.

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada okul yöneticilerinin etkili öğretmen özelliklerine ilişkin görüşlerini belirlemek için yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu’nda okul yöneticilerinin etkili öğretmenlerin özelliklerine ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik sorular bulunmaktadır.

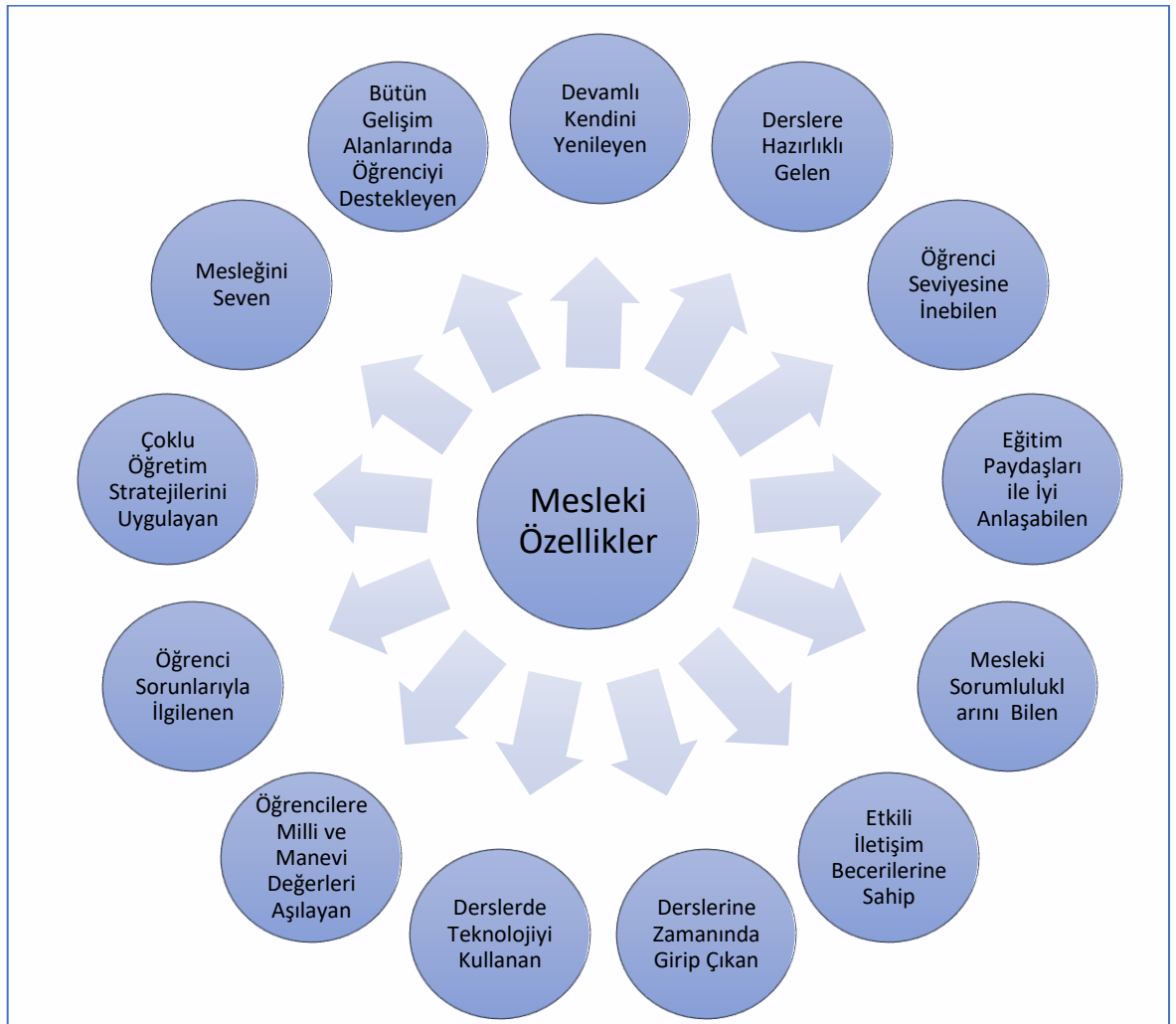
Araştırmada okul yöneticilerinin etkili öğretmen özelliklerine ilişkin görüşlerini belirlemek üzere yarı-yapılandırılmış görüşme formunun hazırlanmasından sonra çeşitli okullarda görev yapan 20 okul yöneticisi gönüllük esasına göre belirlenmiştir. 20 okul yöneticisi belirlendikten sonra yöneticilerle 30-40 dakika arasında değişen sürelerde görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler esnasında araştırmacılar tarafından görüşme notları alınarak okul yöneticilerinin araştırma konusuna ait görüşleri kayıt altına alınmıştır. Kayıt altına alınan görüşler içerik ve betimsel analiz yolu ile çözümlenmiştir.

3. BULGULAR

Bu bölümde; araştırma probleminin yanıtı için toplanan verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır. Araştırma kapsamında araştırmaya katılan okul yöneticilerden elde edilen verilere dayalı bulgular, çalışmanın temalarına göre iki başlık halinde verilmiştir.

3.1. Etkili Öğretmenlerin Mesleki Özelliklerine İlişkin Bulgular

Bu araştırmada, etkili öğretmen özelliklerinin neler olduğu, okul yöneticilerinin görüşlerinden yola çıkılarak belirlenmesi amaçlanmaktadır. Belirtilen amaç çerçevesinde araştırmada “Okul yöneticilerinin görüşlerine göre etkili öğretmenin mesleki özellikleri nelerdir?” sorusuna yanıt aranmıştır. Belirtilen soru çerçevesinde yirmi okul yöneticisi ile yapılan görüşmeler neticesinde “Mesleki Özellikler” teması altında elde edilen kodlar Şekil 1’de verilmiştir.

Şekil 1. Etkili Öğretmenin Mesleki Özellikleri

Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin etkili öğretmenlerin mesleki özellikleri hakkındaki görüşlerinden yola çıkılarak yapılan içerik analizi neticesinde “Mesleki Özellikler” teması altında aşağıdaki kodlar belirlenmiştir.

- Devamlı Kendini Yenileyen

- Derslere Hazırlıklı Gelen
- Öğrenci Seviyesine İnebilen
- Eğitim Paydaşları ile İyi Anlaşabilen
- Mesleki Sorumluluklarını Bilen
- Etkili İletişim Becerilerine Sahip
- Derslerine Zamanında Girip Çıkan
- Derslerde Teknolojiyi Kullanan
- Öğrencilere Milli ve Manevi Değerleri Aşıl原因an
- Öğrenci Sorunlarıyla İlgilenen
- Çoklu Öğretim Stratejilerini Uygulayan
- Mesleğini Seven
- Bütün Gelişim Alanlarında Öğrenciyi Destekleyen

Okul yöneticilerinin yanıtlarından elde edilen bulguların betimsel analizi sonucu oluşan mesleki özellikler teması altında elde edilen bulgular Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Mesleki Özelliklere İlişkin Kodlar

No	Kodlar	f	%
1	Devamlı Kendini Yenileyen	14	70
2	Derslere Hazırlıklı Gelen	13	65
3	Öğrenci Seviyesine İnebilen	10	50
4	Eğitim Paydaşları ile İyi Anlaşabilen	9	45
5	Mesleki Sorumluluklarını Bilen	9	45
6	Etkili İletişim Becerilerine Sahip	9	45
7	Derslerine Zamanında Girip Çıkan	8	40
8	Derslerde Teknolojiyi Kullanan	7	35
9	Öğrencilere Milli ve Manevi Değerleri Aşıl原因an	7	35
10	Öğrenci Sorunlarıyla İlgilenen	7	35
11	Çoklu Öğretim Stratejilerini Uygulayan	6	30
12	Mesleğini Seven	5	25
13	Bütün Gelişim Alanlarında Öğrenciyi Destekleyen	5	25

Yöneticilerin etkili öğretmen “Sürekli Kendini Yenileyen” özelliğine ilişkin verdikleri cevaplardan bazıları aşağıda belirtilmiştir:

“ Mesleki gelişim fırsatlarını sürekli araştıran ve kendini yenileyen kişidir.” Y16

Y18 “Etkili öğretmen çağın gereksinimlerine uygun bir şekilde kendini yenileyebilen insandır.”

“İyi öğretmen sabırla değişen şartlara göre kendisini geliştiren biri olmalıdır.” Y13

“Sürekli kendisini hem teknolojik hem de eğitim anlamında yenileyen ve yeniliklere sürekli açık kişidir.” Y12

“İyi Öğretmen ülkenin güncel olaylarını takip edip sürekli bunlar doğrultusunda kendini yenileyen kişidir.” Y11

“Bence etkili öğretmen çağın şartlarına, gelişen eğitim programlarına göre sürekli kendisini yenileyen bir öğretmen olmalıdır.” Y8

Yöneticilerin büyük çoğunluğu öğretmenlerin gelişen teknolojiye ayak uydurabilen kendini sürekli yenileyen öğretmen olmasında hemfikir. Bugün günümüzde yaşanan en büyük sorun teknolojik gelişmeleri takip edemeyen ve kendini yenilemeyen öğretmen sorunudur. Yeni yetişen nesil ile öğretmenler arasındaki fark ne kadar açılırsa eğitim kalitesi o oranda düşmektedir. Bu nedenle tüm öğretmenlerin çağın koşullarına göre kendini sürekli yenilemeli ve geliştirmelidir.

Yöneticilerin, etkili öğretmenin “derslere hazırlıklı gelen” özelliğine ilişkin verdikleri cevaplardan bazıları aşağıda belirtilmiştir:

“İyi öğretmen derse hâkimiyeti olan ve günlük derslerine hazırlıklı giren, mesleğini seven kişidir.” Y10

“Etkili öğretmen derslerine daha önceden hazırlanıp materyallerini hazırlayarak gelendir.” Y5

“Sınıf yönetiminde öğretmen etkin olmak istiyorsa derslere hazırlıklı gelmelidir.” Y2

“Öğretmen derse önceden hazırlanarak gelip öğrenci karşısında öz güveni yüksek bir şekilde dersi işlemelidir.” Y3

Planlanmadan ve ön hazırlık yapılmadan işlenen derslerde, genel olarak dersler oldukça monoton ve sıkıcı geçmektedir. Önceden hazırlanılan örnekler, harekete geçirilen ön bilgiler dersleri oldukça hareketli ve zevkli yapacak kanısındayım.

Katılımcı yöneticilerin, etkili öğretmenin “Etkili İletişim Becerilerine Sahip” özelliğine ilişkin verdikleri cevaplardan bazıları aşağıda belirtilmiştir:

“Etkili öğretmen okulun tüm paydaşlarıyla iyi bir iletişime sahip kişidir.” Y4

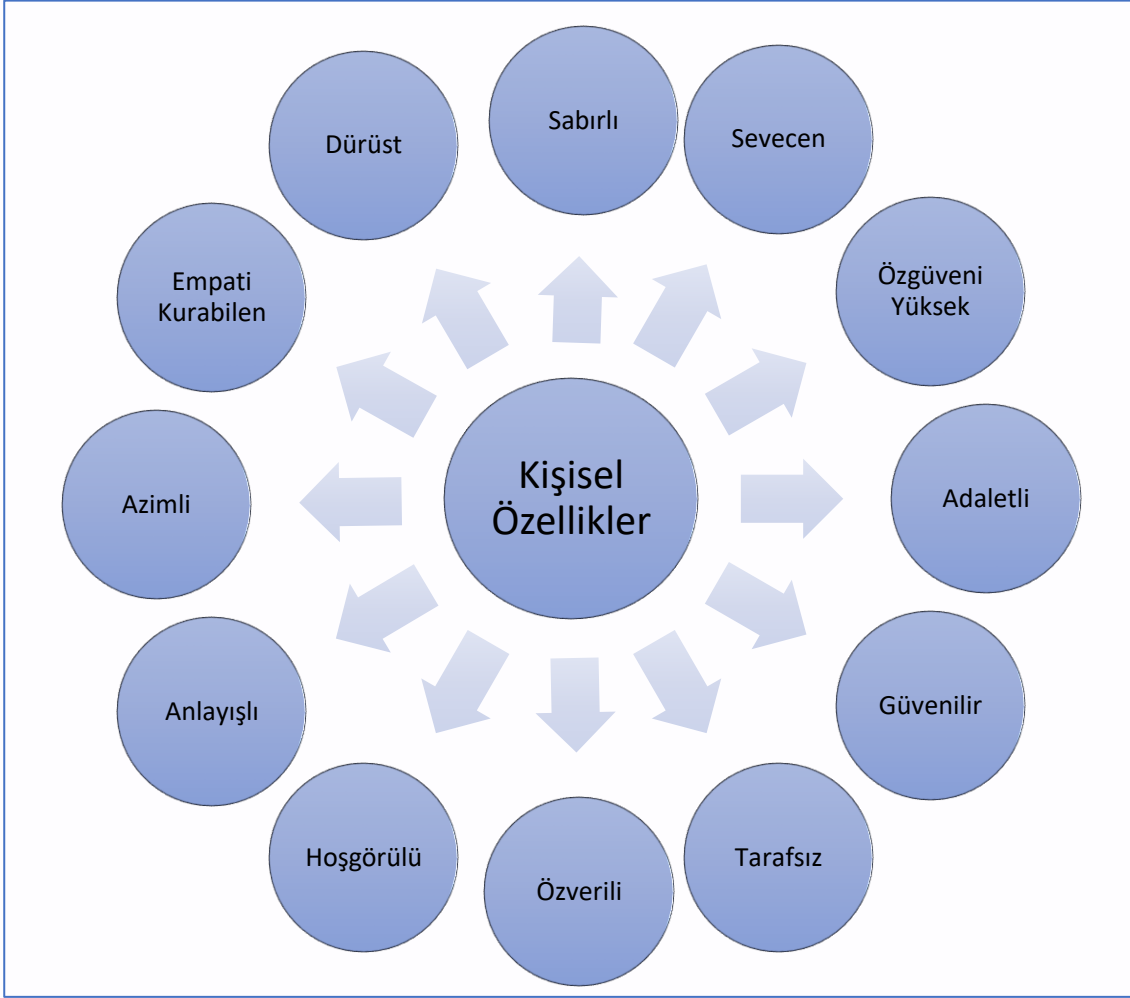
“Mesleğin gereklerini kuşanmış bir kişilik tarzıyla, sınıf yönetim becerilerine sahip, ebeveynlerle iyi iletişim kuran, öğrencileriyle ders içi ve ders dışı etkili iletişim kurabilen öğretmendir.” Y14

“İyi öğretmen etkili iletişim ve iletişim becerilerini sınıf içine ve dışına uyarlayabilir.” Y17

Bulgular ışığında katılımcı yöneticiler mesleği öne çıkaran öğretmeni etkili kılan özelliklerden birinin de etkili iletişim olduğu kanısına varmıştır. İletişim kişiler arası bilgi, anlam, duygu ve düşünce alışverişi sağlamaktır. Öğretmenlerin bunu etkili bir şekilde kullanarak öğrencileriyle arasında başarılı dönütler sağlayabilir. Öğrencisi, velisi, okul yöneticisiyle etkili iletişim becerilerini sağlayan öğretmenler her daim başarılı, sevilen ve mutlu öğretmenler olmayı başarmışlardır.

3.2. Etkili Öğretmenlerin Kişisel Özelliklerine İlişkin Bulgular

Bu araştırmada, etkili öğretmen özelliklerinin neler olduğu, okul yöneticilerinin görüşlerinden yola çıkılarak belirlenmesi amaçlanmaktadır. Belirtilen amaç çerçevesinde araştırmada “Okul yöneticilerinin görüşlerine göre etkili öğretmenin kişisel özellikleri nelerdir?” sorusuna yanıt aranmıştır. Belirtilen soru çerçevesinde yirmi okul yöneticisi ile yapılan görüşmeler neticesinde “Kişisel Özellikler” teması altında elde edilen kodlar Şekil 2’de verilmiştir.

Şekil 2. Etkili Öğretmenin Kişisel Özellikleri

Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin etkili öğretmenlerin kişisel özellikleri hakkındaki görüşlerinden yola çıkılarak yapılan içerik analizi neticesinde “Kişisel Özellikler” teması altında aşağıdaki kodlar belirlenmiştir.

- Sabırlı
- Sevecen
- Özgüveni Yüksek
- Adaletli
- Güvenilir
- Tarafsız
- Özverili
- Hoşgörülü
- Anlayışlı
- Azimli
- Empati Kurabilen

- Dürüst

Okul yöneticilerinin yanıtlarından elde edilen bulguların betimsel analizi sonucu oluşan kişisel özellikler teması altında elde edilen bulgular Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Kişisel Özelliklere İlişkin Kodlar

No	Kodlar	f	%
1	Sabırlı	16	80
2	Sevecen	16	80
3	Özgüveni Yüksek	15	75
4	Adaletli	14	70
5	Güvenilir	14	70
6	Tarafsız	14	70
7	Özverili	13	65
8	Hoşgörülü	12	60
9	Anlayışlı	12	60
10	Azimli	11	55
11	Empati Kurabilen	9	45
12	Dürüst	9	45

Yöneticilerin etkili öğretmen “Adaletli” özelliğine ilişkin verdikleri cevaplardan bazıları aşağıda belirtilmiştir:

“İyi öğretmen öğrencilerini kendi öğrencileri gibi görüp, hepsine eşit davranan adil kişidir.” Y20

“Etkili öğretmen öğrencisine bayrak ve vatan sevgisini aşıl原因an, adaletli, tarafsız, güvenilir, sabırlı ve hoşgörülü olan kişidir.” Y9

“Çocukları sevmeyen, onlar arasında ayrımcılık yapan, sinirli, çok ödev veren, çocukları okuldan soğutan, sürekli öğrencileri yargılayan öğretmen kötü öğretmendir.” Y3

“İyi öğretmen gösterdiği adil davranışlarıyla yanında bulunan tüm öğrencilerin kendini güvende hissetmesini sağlar.” Y11

“İyi öğretmen mesleki yeterliliklerinin yanı sıra pozitif bir kişiliğe sahip olmalıdır. Aynı zamanda karşısındaki insana güven duygularını adil davranarak sağlamalıdır.” Y8

Velilerin etkisiz öğretmen “Sabırlı” özelliğine ilişkin verdikleri cevaplardan bazıları aşağıda belirtilmiştir:

“İyi öğretmen olaylara karşı sabırlı olmalı ve aynı sabrı öğrencilerine de aşılmalıdır.” Y2

“Öğretmen öncelikle mesleğin gerektirdiği bilgi birimine sahip, profesyonel iletişim uzmanı olan, sınıf yönetimini iyi bilen, seviyeye inebilen, kalpleri ısıtarak öğrenciyi derse motive eden, adalet duygusu gelişmiş bir birey olmalıdır.” Y17

“İyi öğretmen öncelikle doğayı ve insanları sevmelidir. Sınıfını yönetirken, kişisel duygularını katmadan her daim adaleti sağlayacak bir şekilde yönetmelidir.” Y49

“Çocuğa ahlaki ve mesleki değerlerini en iyi şekilde aşıl原因an kişidir Adalet duygusu her daim rehberi olmalıdır.” Y4

Yöneticilerin etkili öğretmen “Tarafsızlık” özelliğine ilişkin verdikleri cevaplardan bazıları aşağıda belirtilmiştir:

“Geleceğimizi emanet ettiğimiz öğretmenler; mesleğini severek yapan, milli, manevi ve kültürel değerlerimizi kazandıran, vatan, bayrak ve millet sevgisini kazandıran, adaletli, tarafsız, güvenilir, sabırlı ve değişen şartlara göre kendini değiştirebilen olmalıdır.” Y12

“İyi öğretmen mesleğini seven, kendini gerçekleştirmeye açık, öğrencilerle güçlü iletişim kurabilen, öğrenme sürecinde öğrencilere ve velilere rehberlik yapabilen, her daim tarafsız kalabilen öğretmendir.” Y10

“Etkili öğretmen işine saygı duyan, pozitif ve duyarlı bir kişiliğe sahip, özverili ve aynı zamanda tarafsızdır.” Y11

Eğitimcilerin tarafsızlık ilkesinde bu kadar çok yoğunlaşması mesleki açıdan ümit verici bir durumdur. Meslekte etik davranışlardan biri olan “tarafsızlık” öğretmenlerin doğru bildikleri düşüncelerini etki altında kalmadan ifade etmesi yani objektif olması, öğrencilerin haklarının daha fazla güvence altında olduğu anlamına gelmektedir.

Araştırmada katılımcı yöneticilerin verdikleri cevaplara göre etkili öğretmenin kişisel özelliklerinden en çok tekrar eden ilk üç özellik “sabırlı”, “adaletli” ve “güvenilir” olmakla birlikte en az tekrar eden cevaplar olarak da “özverili”, “hoşgörülü” ve “azimli” özellikleri kaydedilmiştir. Yöneticiler etkili öğretmeni kişisel özellikler bakımından tasvir ederken, öğrencilerine karşı sabırlı, azimli, öğrencilere adil davranan, hoşgörülü, anlayışlı, öğrencinin ruh halini anlayan, empati kurabilen, sevecen, güvenilir ve dürüst kişiler olarak belirtmektedir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan araştırmada okul yöneticilerinin görüşleri iki tema altında toplanmıştır. Bu temalar “Mesleki Özellikler” ve “Kişisel Özellikler” şeklindedir. Belirlenen özellikler bağlamında etkili öğretmenlerin ‘sevecen, adaletli, pozitif, güler yüzlü’ gibi kişisel özellikler üzerinde yoğunlaşmıştır. Ayrıca derslere zamanında girmek, teknolojiyi yakından takip etmek, çalışma arkadaşlarıyla işbirliği içinde olmak, derslere önceden hazırlanarak gelmek gibi konulara okul yöneticilerinin önemli vurgular yaptıkları belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre özellikle öğrenenler üzerinde etkili olan öğretmenlerin tarafsızlığıdır.

Yapılan bu araştırma ışığında eğitimde etkili öğretmen, eğitim sistemini ileriye taşıyacak en önemli parçadır. Öğretmenler mesleğini icra ederken mesleki olarak sınıflandırdığımız kendini sürekli yenileme, teknoloji ışığında eğitim ortamı yaratma, derse hazırlıklı gelme, öğrenciye milli ve manevi değerleri aşılama, pedagojik uygulamalara önem verme, mesleki donanımına sahip olma gibi kişisel mesleki gelişim özelliklerine önem vererek kendisini ve öğrencilerini daha hızlı adımlarla ileriye taşıyabilir. Benzer şekilde etkili öğretmenler kişisel özellikleri olarak sevecen, sabırlı, güvenilir, anlayışlı, dürüst, anlayışlı olmaları öğretmeni çekici kılan, mesleki başarısını etkin kılan özellikler olduğu belirlenmiştir.

Etkili bir öğretmende iletişim yeteneği yüksek olmalıdır. Öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecinde sınıfta başarıyı sağlayabilmesi öğrencileriyle etkili bir iletişim kurmasıyla birebir ilişkilidir. Bunun en anlaşılır nedeni öğrencilerle kurulan iletişimde beden dili, aktif dinleme, ses tonu, açık ve anlaşılır bir dil kullanma, gerek etkili bir eğitim-öğretim sürecinin gerçekleşmesi gerek öğrencilerin olumlu tutum ve davranışların kazanmasında oldukça etkilidir.

Sonuç olarak ülkelerin eğitimde göstermiş oldukları başarı eğitim sisteminin içerisindeki öğretmenin etkili rolünün oldukça önemli olduğu görülmektedir. Ülkelerin ilerleme seviyesi eğitimle sağlandığı düşünülürse ve bu sistemin en önemli unsuru olan öğretmenlerin mesleki başarısındaki sevgi, saygı, adaletli olma, tarafsız olma, kendini yenileyen, çağa ayak uyduran öğretmenlerin varlığıyla sağlanacaktır. Üniversitelerin öğretmen yetiştirme programlarında akademik eğitim yanına, pedagojik eğitimin yeterli düzeyde sağlanmasıyla ve öğretmen yetiştirme

politikalarını yeniden gözden geçirilmesiyle daha hızlı yol alacaktır. Bu konuda eğitimde yol kat etmiş ülkelerin politikaları incelenerek yapılacak çalışmalarla sistemin iyileştirilmesi sağlanabilir.

Araştırma sonucundan ulaşılan bulgulara dayalı olarak geliştirilen öneriler “araştırmacılar için öneriler” olarak bir başlık altında düzenlenmiştir.

- Yapılan araştırma yirmi yönetici ile gerçekleştirilmiş olup katılımcı yönetici sayısının artırılması çalışmanın geçerliliğini ve güvenilirliğini arttıracaktır.
- Öğretmenlerin mesleki çalışmaları sırasında kişisel gelişim eğitimlerine daha fazla yer verilmelidir.
- Milli Eğitim Bakanlığı'nın öğretmen yetiştirme programları, öğretmenlerin mesleki gelişimlerine katkı sağlayacak etkinlikleri geliştirmeli ve güncellemelidir.
- Öğretmenlerin mesleki deneyimleri sık sık gözden geçirilerek geri dönütler verilip anında iyileştirilmeler yapılmalıdır.
- Eğitim sistemin tüm paydaşları uyum içerisinde çalışmalı ve bakanlığın bu uyum çalışmalarını gözden geçirmelidir.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, K.Ü. (2000). Etkili öğrenme ve öğretme (3. baskı). İzmir.
- Akpınar, B., Turan, M. ve Tekataş, H.(2004). Öğretmen adaylarının gözüyle sınıf öğretmenlerinin Yeterlilikleri. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, 6-9 Temmuz 2004 İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Arslan, S. ve Özpinar, İ. (2008). Öğretmen nitelikleri: İlköğretim programlarının beklentileri ve eğitim fakültelerinin kazandırdıkları. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 2(1), 38-63.
- Balcı, A. (2011). Etkili okul okul geliştirme kuram uygulama ve araştırma. Ankara: Pegem Akademi.
- Çelikten, M., Şanal, M. ve Yeni, Y. (2005). Öğretmenlik mesleği ve özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(19), 207-237.
- Dilekmen, M. (2008). Etkili eğitim için etkili öğretmenlik. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(2), 213-221.
- Durmuşçelebi, M., Çolak, M. ve Meliköylü, N.Y. (2016). Öğretmen elemanlarının öğretmenlik davranışlarını gösterme sıklığı. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 6(11), 365-386.
- EC. (2006). Quality Assurance in Teacher Education in Europe. Brussel. Belgium. www.eurydice.org/ressources/eurydice/pdf/0_integral/062EN.pdf, 11.02.2023.
- Kızıltepe, Z. (2002). İyi ve etkili öğretmen. *Eğitim ve Bilim dergisi*, 27(126), 10-14.
- Köksal, N. (2008). Öğretmenlik mesleği genel yeterliklerinin öğretmen, müdür ve bakanlık yetkilileri tarafından değerlendirilmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 36-46.
- MEB. (2017). Öğretmenlik mesleği genel yeterlilikleri. <https://oygm.meb.gov.tr>
- Özden, Y. (1999). Eğitimde dönüşüm eğitimde yeni değerler. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

- Shulman, L. S. (1986). Those who understand: Knowledge growth in teaching. *Educational Researcher*, 15(2), 4-14.
- Şişman, M. (2011). Eğitimde mükemmellik arayışı etkili okullar. Ankara: Pegem Akademi.
- Ubuz, B. ve Sarı, S. (2009). Sınıf öğretmeni adaylarının iyi öğretmen olma ile ilgili görüşleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 53-61.
- Yetim, A. A. ve Göktaş Z. (2004) .Öğretmenin mesleki ve kişisel nitelikleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 12(2), 541-550.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.